

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ДЕРЖАВНИЙ ВИЩИЙ НАВЧАЛЬНИЙ ЗАКЛАД
«УЖГОРОДСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ»
Юридичний факультет
Кафедра цивільного права та процесу**

«ЗАТВЕРДЖЕНО»
на засіданні кафедри цивільного права та процесу

_____ Булеца С.Б.
«_18_»_червня___2025 р.

М.В.Менджул

ДОКТРИНА СІМЕЙНОГО ПРАВА

СИЛАБУС

навчальної дисципліни
підготовки доктора філософії
за спеціальністю 081 «Право»

Ужгород
2025

Силабус підготовлено: к.ю.н., доцента Менджул Марія Василівна

Інформація про викладача та контакти: <https://www.uzhnu.edu.ua/en/cat/flaw-urcivil/staff>

Електронна пошта: marija.mendzhul@uzhnu.edu.ua

Консультації по курсу відбуваються згідно графіку, який затверджується на кафедрі цивільного права та процесу.

Силабус затверджено на засіданні кафедри цивільного права та процесу 18 червня 2025 року (протокол № 11).

Тривалість курсу 180 год. Обсяг курсу 72 години аудиторних занять. З них 42 годин лекцій, 30 практичних занять та 108 годин самостійної роботи

Форма поточного контролю: виконання есе, наукових статей, самостійної роботи

Форма підсумкового контролю: іспит.

Коротка анотація курсу Дисципліна «Доктрина сімейного права» є вибірковою дисципліною зі спеціальності Право 081 для освітньої програми з підготовки доктора філософії, яка викладається в 1 та 2 семестрах в обсязі 6-х кредитів (за Європейською Кредитно-Трансферною Системою ECTS).

Інформація про курс. Сімейний кодекс України містить значну кількість норм, що регулюють відносини, які раніше не входили до сфери дії сімейного права, наприклад, договірні засади регулювання сімейних відносин, заручини, режим окремого проживання подружжя, особисті немайнові права та обов'язки родичів тощо. При цьому удосконалення правового регулювання сімейних відносин в Україні повинно відбуватися із врахуванням європейських стандартів. Водночас процес реформування сімейного законодавства буде ефективним за умови проведення ґрунтовних наукових досліджень основних інститутів сімейного права, а також проблем в сфері здійснення та захисту сімейних прав. У зв'язку з цим, до освітньо-професійної програми підготовки докторів філософії спеціальності «Право» включено дисципліну «Доктрина сімейного права».

Загальний опис курсу

Предметом вивчення навчальної дисципліни є наукові погляди в сфері правового регулювання відносин між членами сім'ї, а також особами, які пов'язані сімейними правовідносинами, в тому числі відносини, які виникають: при укладенні та розірванні шлюбу, здійсненні особистих немайнових та майнових прав подружжя, батьків, дітей та інших членів сім'ї, влаштуванні дітей, позбавлених батьківського піклування тощо.

Мета навчальної дисципліни полягає в опануванні аспірантами сучасної методології наукових досліджень у сфері сімейного права, формуванні системного розуміння доктрини сімейного права України та розвитку аналітичного й критичного мислення з урахуванням сучасних викликів цифровізації, цифрової трансформації сімейних правовідносин і використання цифрових інструментів у науковій та правозастосовній діяльності.

Згідно з вимогами освітньо-наукової програми повинні бути отримані такі **програмні результати навчання:**

1. Здатність до системного мислення, набуття нових знань та використання їх у власних наукових дослідженнях, а також у професійній практиці (ПР-1);
2. Вміння формулювати робочі гіпотези досліджуваної проблеми, робити аналітичні

прогнози розвитку сімейного права в Україні та в зарубіжних країнах (ПР-4);

3. Вміння вести дискусії на наукову проблематику із науковою спільнотою в сфері сімейного права, в тому числі і на міжнародному рівні, демонструючи широкий науковий світогляд та креативність (ПР-5);

4. Вміння збирати, обробляти та аналізувати джерельну базу для проведення дослідження, формулювати мету власного наукового дослідження як складову загально цивілізаційного процесу (ПР-6);

5. Вміння встановлювати наукову цінність джерел, використовуючи відповідні критерії та стандарти шляхом порівняльного аналізу з іншими джерелами, визначеними завданнями дослідження та з позицій доктрини верховенства права (ПР-7);

6. Вміння ініціювати, організовувати та проводити комплексні дослідження в галузі науково-дослідницької та інноваційної діяльності, які приводять до отримання нових знань у сфері сімейного права (ПР-10);

7. Прагнення до співпраці у науковій діяльності, беручи участь у формуванні команди дослідників для вирішення наперед поставленої задачі (формулювання дослідницької проблеми, робочих гіпотез, збору інформації, підготовки пропозицій) (ПР-11);

8. Вміння формувати комунікаційні стратегії та взаємодіяти з науковою спільнотою та громадськістю у відповідній галузі наукової, професійної та педагогічної діяльності (ПР-12);

9. Вміння кваліфіковано відображати результати наукових досліджень у наукових статтях, опублікованих як у фахових вітчизняних виданнях, так і у аналогічних закордонних (ПР-13);

10. Вміння використовувати профільні знання для логічних основ побудови наукової діяльності, з нових дослідницьких позицій формулювати загальну методологічну базу власного наукового дослідження, мету і значення для розвитку інших галузей науки (ПР-15);

11. Започаткування та проведення комплексних досліджень в галузі науково-дослідницької та інноваційної діяльності, які приводять до отримання нових знань (ПР-16).

За результатами навчання аспіранти мають здобути такі **фахові компетентності**:

- Здатність визначати наукову проблему, ставити наукові задачі та формулювати робочі гіпотези досліджуваної проблеми у сфері сімейного права (ФК-1).

- Здатність збирати, опрацьовувати та аналізувати правові джерела (нормативні акти, доктринальні джерела, судову практики), що регулюють сімейні відносини, у процесі дослідницької та інноваційної діяльності (ФК-2).

- Здатність осмислювати та аналітично оцінювати складні наукові правові проблеми, а також розв'язувати задачі, що потребують міждисциплінарних підходів (ФК-3).

- Здатність до опрацювання та аналізу інформації для правового дослідження проблем сімейного права та готовність до її використання (ФК-4).

- Здатність формулювати та викладати правові обґрунтування та висновки, пропозиції, рекомендації, а також готовність здійснювати презентацію таких матеріалів (ФК-7).

- Здатність здійснювати аналіз правничого тексту та законодавчих актів, проводити їх експертизу, визначати тенденції розвитку діючого сімейного законодавства (ФК-8).

- Спроможність до ведення діалогу й аргументування під час наукових і ділових дискусій, переговорів, судових дебатів, публічного виступу в судах та інших органах (ФК-9).

- Здатність до підготовки наукового дослідження проблеми у сфері сімейного права або статті у фахове видання (ФК-10).

ТЕМАТИЧНИЙ ПЛАН ДИСЦИПЛІНИ

№	Назва теми	Рекомендована література
1	Поняття та значення доктрини сімейного права	- Менджул М.В. Порівняльне сімейне право: навчальний посібник. Ужгород: РІК-У, 2021. 296 с. - Особисті немайнові права особи та права на віртуальні активи в умовах цифровізації: порівняльний аналіз законодавства країн Європейського Союзу: монографія / за редакцією проф., д.ю.н. С.Б. Булеци, проф., д.ю.н. М.В. Менджул. Ужгород: РІК-У, 2024. С. 78.
2	Формування доктрини сімейного права	- Менджул М. В. Теоретичні проблеми дії принципів сімейного права: дис... доктор. юрид. наук: спец. 12.00.03. Харків, 2020. 544 с. - Ходак С.М. Категорія інтересу в сімейному праві України: дис. на здобуття наукового ступеня к.ю.н.: спец. 12.00.03. Івано-Франківськ, 2020. 184 с. - Katharina Boele-Woelki. The Road Towards a European Family Law. Electronic Journal of Comparative Law. URL: https://www.ejcl.org/11/art11-1.doc
3	Проблема визначення джерел сімейного права	- Сімейний кодекс України від 10.01.2002 року № 2947-III. Відомості Верховної Ради України. 2002. № 21–22. Ст. 135. - Цивільний кодекс України від 16.01.2003 року № 435-IV. Відомості Верховної Ради України. 2003. № 40–44. Ст. 356. - Конвенція про стягнення аліментів за кордоном від 20.06.1956. URL: http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/995_425.
4	Наукові концепції щодо сімейних правовідносин та їх суб'єктів	- Менджул М.В. Порівняльне сімейне право: навчальний посібник. Ужгород: РІК-У, 2021. 296 с. - Менджул М.В., Андрусь В.С. Державна реєстрація фактів народження дітей ромської національності: практичні аспекти. Юридичний науковий електронний журнал № 11/2025. С. 426-428.
5	Теоретичні та практичні проблеми договірної регулювання сімейних відносин	- Розгон О.В. Договори у сімейному праві України: монографія. К.: Ін Юре, 2018. 301 с. - Менджул М.В. Підстави визнання шлюбних договорів недійсними: правові позиції Верховного Суду та ризики в умовах воєнного стану. Науковий вісник Ужгородського Національного Університету. Серія Право. 2022. Випуск 74: частина 1. С. 103- 106
6	Поняття та порядок укладення шлюбу в доктрині сімейного права	- Mendzhul Marija. MARRIAGE AFTER DEATH: LEGAL AND RELIGIOUS ASPECTS (COMPARATIVE ANALYSIS). Цивілістична платформа. 2025. № 2 (5). С. 104-113. - Plurality and Diversity of Family Relations in Europe / Katharina Boele-Woelki, Dieter Martiny. 2019. 388 p.
7	Особисті немайнові та майнові правовідносини подружжя в доктрині сімейного права та судовій практиці	- Katharina Boele-Woelki, Frédérique Ferrand, Cristina González-Beilfuss, Maarit Jänträ-Jareborg, Nigel Lowe, Dieter Martiny, Velina Todorova. Principles of European Family Law Regarding Property, Maintenance and Succession Rights of Couples in de facto Unions. 2019. 282 p. - Оксанюк О. А. Особливості визначення майнових та особистих немайнових прав подружжя у законодавстві держав Європейського Союзу. Проблеми сучасних трансформацій. Серія: право, публічне управління та адміністрування. 2024. №11. URL: https://reicst.com.ua/pmtl/article/view/2024-11-01-11/2024-11-01-11 - Пашинський А. П. Правові режими майна подружжя та парних союзів сімейного типу в сучасному міжнародному сімейному праві: монографія. Київ: БО «Благодійний фонд пам'яті Василя Кисіля», 2024. 176 с.
8	Недійсність шлюбу: проблеми теорії та практики	- Герасимчук Лідія. Недійсність шлюбу за сімейним законодавством України та застосовність норм міжнародного приватного права. Підприємництво, господарство і право. 2020. № 4. С. 22-27. - Principles of European family law regarding divorce and maintenance between former spouses. URL: http://ceflonline.net/wp-

		content/uploads/Principles-English.pdf
9	Наукові концепції щодо правового регулювання припинення шлюбу	- Конвенція про визнання розлучень та рішень про роздільне проживання подружжя від 01.06.1970. URL: http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/995_925 - Principles of European family law regarding divorce and maintenance between former spouses. URL: http://ceflonline.net/wp-content/uploads/Principles-English.pdf
10	Визначення походження дітей: теоретичні та практичні проблеми	- Конвенція про юрисдикцію, право, що застосовується, визнання, виконання та співробітництво щодо батьківської відповідальності та заходів захисту дітей від 19.10.1996. URL: http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/973_002 - Менджул М.В., Андрусь В.С. Державна реєстрація фактів народження дітей ромської національності: практичні аспекти. Юридичний науковий електронний журнал № 11/2025. С. 426-428.
11	Особисті немайнові та майнові правовідносини батьків та дітей: наукові концепції та проблеми судової практики	- Principles of european family law regarding parental responsibilities. URL: http://ceflonline.net/wp-content/uploads/Principles-PR-English.pdf - Frederik Swennen. Property Relations reports by jurisdiction: Update – Belgium. URL: https://ceflonline.net/wp-content/uploads/Belgium-Swennen.pdf - Principles of european familylaw regarding parental responsibilities. URL: http://ceflonline.net/wp-content/uploads/Principles-PR-English.pdf
12	Теоретичні та практичні проблеми правовідносин інших членів сім'ї та родичів	- Сердечна І.Л. Шлюбний договір та спадковий договір: порівняльно-правовий аналіз. Аналітично-порівняльне правознавство. №1. 2024. С.234-238. URL: http://journal-app.uzhnu.edu.ua/article/view/299875 - Velina Todorova. Property Relations reports by jurisdiction: Update – Bulgaria. URL: https://ceflonline.net/wp-content/uploads/Bulgaria-Todorova.pdf
13	Поняття та значення усиновлення в доктрині сімейного права	- Рішення Конституційного Суду України у справі за конституційним поданням Уповноваженого Верховної Ради України з прав людини щодо відповідності Конституції України (конституційності) окремого положення частини другої статті 211 Сімейного кодексу України (справа про різницю у віці між усиновлювачем та дитиною) № 3-рп/2009 від 03.02.2009 року. Офіційний Вісник України. 2009. № 11. Ст. 341. - Менджул М. В., Андрусь В.С. Форми влаштування дітей без батьківського піклування в Україні та країнах ЄС: порівняльний аналіз. Часопис Київського університету права. 2025. С. 78-82.
14	Теоретичні та практичні проблеми опіки та піклування	- Європейська конвенція про визнання та виконання рішень стосовно опіки над дітьми та про поновлення опіки над дітьми від 20.05.1980. URL: http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/994_327 - Mendzhul M. V., Fetko Yu. I. PLACEMENT OF CHILDREN WITHOUT PARENTAL CARE IN WAR CONDITIONS: A COMPARATIVE ASPECT / Protection of the rights of the child in martial law: Collective monograph. Lviv – Toruń: Liha-Pres, 2025. 1232 с. P. 702-716
15	Патронат над дітьми в доктрині сімейного права	- Менджул М.В. Порівняльне сімейне право: навчальний посібник. Ужгород: PIK-У, 2021. 296 с. - Mendzhul M. V., Fetko Yu. I. PLACEMENT OF CHILDREN WITHOUT PARENTAL CARE IN WAR CONDITIONS: A COMPARATIVE ASPECT / Protection of the rights of the child in martial law: Collective monograph. Lviv – Toruń: Liha-Pres, 2025. 1232 с. P. 702-716
16	Приймна сім'я. Дитячий будинок сімейного типу	- Менджул М.В. Порівняльне сімейне право: навчальний посібник. Ужгород: PIK-У, 2021. 296 с. - Менджул М. В., Андрусь В.С. Форми влаштування дітей без батьківського піклування в Україні та країнах ЄС: порівняльний аналіз. Часопис Київського університету права. 2025. С. 78-82.
17	Сімейні правовідносини з іноземним елементом: теоретичні та практичні проблеми	- Менджул М.В. Порівняльне сімейне право: навчальний посібник. Ужгород: PIK-У, 2021. 296 с. - Marija V. Mendzhul, Viktorija V. Nadon, Arsen M. Isaiev, Viktorija V. Hetsko & Alina V. Hus. Ukraine's Fulfilment of its Obligations to Protect the Rights of Children Victims of International Abduction. Pakistan Journal of Criminology. Vol. 15, No. 02, April-June 2023. P. 49-60.
18	Теоретичні та практичні проблеми правового	- Менджул М.В. Порівняльне сімейне право: навчальний посібник. Ужгород: PIK-У, 2021. 296 с.

	регулювання укладення та припинення шлюбу з іноземним елементом	- Менджул М. В., Нечипорук Л.Д. Впровадження європейських підходів при реформуванні інституту сепарації в Україні. Науковий вісник УжНУ. Серія «Право». Випуск 82. Ч. 1. 2024. 296-299.
19	Колізійні питання усиновлення	- Менджул М.В. Порівняльне сімейне право: навчальний посібник. Ужгород: РІК-У, 2021. 296 с. - Менджул М. В., Андрусь В.С. Форми влаштування дітей без батьківського піклування в Україні та країнах ЄС: порівняльний аналіз. Часопис Київського університету права. 2025. С. 78-82.
20	Колізійні питання опіки і піклування	- Європейська конвенція про визнання та виконання рішень стосовно опіки над дітьми та про поновлення опіки над дітьми від 20.05.1980. URL: http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/994_327 - Менджул М.В. Порівняльне сімейне право: навчальний посібник. Ужгород: РІК-У, 2021. 296 с.